A Gerje- és a Perje-patak halfaunisztikai vizsgálata

Harka Ákos, Szepesi Zsolt
harkaa2@gmail.com, szepesizs@freemail.hu

Abstract

During a survey of the Gerje and Perje streams, conducted in 2004, a total of 668 specimens of 8 species were caught in 11 sampling sites. Eleven specimens belonging to 3 species were identified in the Perje stream, 486 individuals of 7 species were found in the Gerje and 35 specimens of 3 species in the Gerje–Perje. A right-bank stillwater pool of the Gerje stream, separated from the latter only by a dam, yielded 136 specimens of 4 species. The environmental status of the streams is poor, they require urgent intervention.

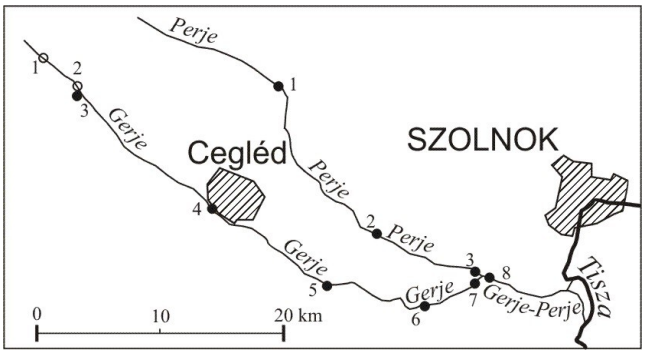
Bevezetés

„*Irsa, szülőfalum (...), ahol együtt halásztam, horgásztam a többi gyerekkel a Gerje-patak térdig, övig érő vizében. ...csak a meggyújtott gizgaz fanyar, sárga füstje volt a régi, meg a patakban a kis halak."* A vizek és halak szerelmese, Zabos Géza írta e sorokat *A kacagó harcsa* című, 1987-ben megjelent önéletrajzi kötetének bevezetőjében. Szavai nyomán, s tudva, hogy a Gerje mente és a Gödöllői-dombság egyes Perje menti területei a Natura 2000 hálózat részét képezik (ZOLTÁN 2008), a két vízfolyás halfaunája is biztatónak tűnt. Felső, homokos medrű szakaszukon kövicsíkokat, alább egyebek közt domolykókat, küszöket, karikakeszegeket és ökléket, a partszegély növényei közt sügéreket és csukákat lehetett sejteni. Felmérésünk célja a jelzett, eddig tudományos igénnyel még nem vizsgált patakok halfaunájának felmérése volt.

A vizsgálatok helye, ideje, módszere

A felmérésre 2004. szeptember 24-én került sor, amikor is a két patak 11 pontján kíséreltünk meg halat fogni 6 milliméteres szembőségű kétközhálónkkal. Kilenc helyen eredményesen, 2 ponton azonban – a Gerje legfelső szakaszán – sikertelenül zárult a próbálkozásunk. Mintavételi helyeink, amelyek az *1. ábra* térképvázlatán a kódszámaik segítségével azonosíthatók, a következők voltak.

Perje: Cegléd (1), Abony (2), Tószeg (3)
Gerje: Pilis (1), Albertirsa (2), Albertirsa – jobb parti vízállás a patak gátjának külső oldala mentén (3), Cegléd (4), Törtel (5), Köröstetétlen (6), Tószeg (7)
Gerje–Perje: Tószeg (8)



1. ábra: Mintavételi helyek a Gerje–Perje vízrendszerén
Figure 1. Sampling sites along the hydrological system of Gerjes-Perje Streams

Eredmények és értékelés

A 9 lelőhelyen összesen 8 faj (közülük 4 védett) 668 példánya került hálónkba. A Perjéből 3 faj 11 példányát, a Gerjéből 7 faj 486 egyedét, a Gerje–Perjéből 3 faj 35 példányát azonosítottuk. Albertirsán a Gerje jobb partján húzódó vízállásból, amelyet csupán a patak gátja választott el a vízfolyástól, 4 faj 136 egyede került elő (*1. táblázat*).

A Perjén nem volt eredménytelen mintavételünk, ennek ellenére a patak halegyüttese fajszám, egyedszám, diverzitás és természeti érték szempontjából egyaránt rendkívül alacsony szintet mutatott. Az előkerült 3 fajból mindössze 1 volt őshonos, egyedek tekintetében pedig ugyanez az arány 10 az 1-hez.

	P e r j e			G e r j e							Gerje-Perje
Fajok	Cegléd	Abony	Tószeg	Pilis	Albert-irsa	A-irsa, mellék-víz	Cegléd	Törtel	Kőrös-tetétlen	Tószeg	Tószeg
Kódszám a térképen	1	2	3	1	2	3	4	5	6	7	8
Kurta baing* *Leucaspius delineatus*	-	-	-	-	-	124	-	-	-	-	-
Tiszai küllő* *Gobio carpathicus*	-	-	-	-	-	-	2	9	-	-	-
Kínai razbóra *Pseudorasbora parva*	2	1	-	-	-	2	22	10	8	-	9
Ezüstkárász *Carassius gibelio*	-	2	5	-	-	7	24	308	43	4	26
Ponty *Cyprinus carpio*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-
Réticsík* *Misgurnus fossilis*	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-
Vágócsík* *Cobitis elongatoides*	-	1	-	-	-	3	23	19	7	-	2
Fekete törpeharcsa *Ameiurus melas*	-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	-

* védett faj

1. táblázat: A mintavételi helyeken fogott halak egyedszáma
Table 1. Number of fish caught in sampling sites

A Gerje – noha a két legfölső mintavételi helyén halat nem észleltünk – valamelyest kedvezőbb képet mutatott: halegyüttesét több mint felerészben natív fajok alkották. Egyedszám tekintetében ugyan itt is az adventív elemek voltak többségben, de fölényük már

csak mintegy hétszeres volt az előbbi tízszeres túlsúllyal szemben. Ez az állapot elsősorban a patak Cegléd és Kőröstetétlen közötti szakaszát jellemzi, ugyanis fölötte egyáltalán nem észleltünk halat, és alatta is rosszabb volt a helyzet.

A negatív eredménnyel zárult albertirsai mintavétel helyszínétől néhány méterre megvizsgáltunk egy vízállást is, amelyet csupán keskeny töltés választott el a patak medrétől. Ebből 2 natív és két idegenhonos fajt mutattunk ki, egyedszám tekintetében azonban – köszönhetően a kurta baing tömeges jelenlétének – őshonos halaink javára billent az arány (14:1).

A két patak összefolyása közelében, Tószegnél ismét kedvezőtlen képet mutatott a halfauna. Itt a Perjéből mindössze 1, a Gerjéből 3, az egyesülésükből származó Gerje–Perjéből szintén csupán 3 fajt tudtunk fogni. Faj- és egyedszám tekintetében is mindhárom lelőhelyen az adventív fajok domináltak, s a víz felszínén lebegő elpusztult ezüstkárászok és fekete törpeharcsák csak rontottak a vízfolyások egyébként is negatív megítélésén.

A halfauna degradálódásának okait nem vizsgáltuk, de másutt olyan helyeken tapasztaltunk hasonló leromlást, ahol a csekély vízhozamhoz mérten túlzott mennyiségű és nem kellő mértékben tisztított szennyvizet vezettek a vízfolyásba (HARKA et SZEPESI 2007). Ha itt is ez a gond, adataink arra figyelmeztetnek, hogy sürgősen növelni kell a tisztítás hatásfokát. A Gyöngyös-patakon szerzett tapasztalataink szerint ilyen módon rohamos javulás érhető el a halállományban (SZEPESI et HARKA 2007). Szeretnénk azonban remélni, hogy vizsgálatunk óta – a Víz keretirányelv előírásainak végrehajtásával – javult a patakok ökológiai állapota, s halállományuk már nem szomorítaná el a múltjukat ismerő jeles szakírót. Ha így van, adataink a pozitív változások felméréséhez szolgáljanak alapul.

IRODALOM

HARKA, Á., SZEPESI, ZS. 2007. A Hejő-patak vízrendszerének halfaunisztikai vizsgálata. Agrártudományi Közlemények 25. (Pisces Hungarici I.).: 113-117.

SZEPESI, ZS., HARKA, Á. 2007. Tisztább lett a Heves megyei Gyöngyös-patak. Halászat, 100. 4.: 181.

ZOLTÁN, J. (edit.) 2008. A Duna–Ipoly Nemzeti Park Igazgatóság hatéves fejlesztési terve (2009-2014). www.dinpi.hu/_user/browser/File/6eves_terv.doc